

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1999-2000

16 DÉCEMBRE 1999

Proposition de loi complétant l'article 75 du Code civil

(Déposée par Mme Anne-Marie Lizin)

DÉVELOPPEMENTS

Depuis l'ouverture des frontières favorisant ainsi la libre circulation des personnes et des biens à l'intérieur de l'Union européenne, nous constatons de plus en plus d'unions de couples mixtes. Ce phénomène est une suite positive de cette ouverture car il permet une meilleure interpénétration des cultures que pratiquement seuls les enfants issus de couples internationaux pourront intégrer à la citoyenneté européenne et à la richesse pluriculturelle qui l'entoure.

Cependant, il arrive que des couples mixtes se déchirent, ce qui provoque régulièrement des situations dramatiques où les enfants sont pris en « otage ».

Jusqu'à ce jour, les conventions existantes, comme la convention du Luxembourg du 20 mai 1980 sur la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière de garde des enfants et le rétablissement de la garde des enfants, ou encore la convention de La Haye du 25 octobre 1980 sur les aspects civils de l'enlèvement international d'enfants, sont peu connues et encore insuffisamment appliquées.

La convention de La Haye est une convention mondiale qui a été rédigée pour renforcer le retour rapide des enfants qui ont été kidnappés et sont retenus hors de leur pays de résidence habituelle, et ce, de façon à ce que n'importe quel problème relatif au bien-être des enfants puisse être jugé par la juridiction locale.

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1999-2000

16 DECEMBER 1999

Wetsvoorstel tot aanvulling van artikel 75 van het Burgerlijk Wetboek

(Ingediend door mevrouw Anne-Marie Lizin)

TOELICHTING

Sinds het openstellen van de grenzen en het vrije verkeer van personen en goederen binnen de Europese Unie zijn er steeds meer gemengde huwelijken. Dit verschijnsel is een positief gevolg van de open grenzen. Het leidt immers tot een betere vermenging van de culturen, die bijna enkel door kinderen uit internationale gezinnen in het Europese burgerschap geïntegreerd kan worden, met de multiculturele rijkdom die daarmee gepaard gaat.

Het komt echter voor dat gemengde huwelijken stuklopen, wat vaak tot dramatische situaties leidt waarbij de kinderen « gegijzeld » worden.

Tot op heden blijven de bestaande verdragen zoals het verdrag van Luxemburg van 20 mei 1980 betreffende de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen inzake het gezag over kinderen en betreffende het herstel van het gezag over kinderen, of het Verdrag van 's-Gravenhage van 25 oktober 1980 betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen weinig bekend en worden ze onvoldoende toegepast.

Het verdrag van 's-Gravenhage is een internationale overeenkomst die is opgemaakt om de snelle terugkeer te regelen van ontvoerde kinderen die worden vastgehouden buiten het land waar ze gewoonlijk verblijven, zodat de plaatselijke rechtbanken uitspraak kunnen doen over alle problemen die te maken hebben met het welzijn van de kinderen.

La convention de La Haye est faite pour décourager les kidnappings d'enfants. Elle n'a pas l'intention de rendre un jugement moral ou de punir le parent kidnappeur.

Encore plus important, elle n'est pas prévue pour décider lequel des deux parents devrait avoir la garde de l'enfant. Son intention est seulement de déterminer dans quel pays la décision doit être prise.

Sauf dans des circonstances extrêmes ou exceptionnelles, la convention de La Haye dans son entier est basée sur l'hypothèse qu'il est dans le meilleur intérêt des enfants enlevés internationalement d'être rapatriés rapidement dans leur pays de résidence habituelle.

Ceci assure que les juridictions de ce pays sont dans la possibilité de juger des problèmes relatifs au futur des enfants.

Les parents kidnappeurs ne peuvent dès lors bénéficier de l'enlèvement en se soustrayant à la juridiction des cours de leur pays de résidence habituelle et réalisant par là une solution de fait au problème de garde et des visites.

La convention a été adoptée en 1980, sous les auspices de la Conférence de La Haye et son entrée en vigueur en Belgique était prévue en mai 1999.

Des inquiétudes ont grandi ces deux dernières années sur le fait que l'efficacité de cette convention était amoindrie par le manque de certains États signataires à remplir pleinement leurs obligations.

Les conditions de base de la convention de La Haye sont décrites dans les articles 3, 4 et 5 de la convention :

L'article 3 prévoit que l'enlèvement ou la séquestration d'un enfant est considéré comme illicite lorsque :

1. c'est une atteinte au droit de garde attribué à une personne, une institution ou tout autre organisme, seul ou conjointement, sous la loi de l'État dans lequel l'enfant avait sa résidence habituelle juste avant l'enlèvement ou la séquestration; et

2. lors de l'enlèvement ou de la séquestration, ce droit de garde était réellement exercé soit seul, soit conjointement, ou aurait été exercé s'il n'y avait eu cet enlèvement ou séquestration.

Les droits de garde tels que mentionnés dans le point 1 peuvent découler d'un recours devant les tribunaux ou à la suite d'une décision administrative ou juridique, ou encore en raison d'un accord ayant valeur légale suivant la loi de l'État dans lequel l'enfant a son lieu de résidence habituelle.

Het verdrag van 's-Gravenhage is bedoeld om de ontvoering van kinderen te ontmoedigen. Het heeft niet tot doel een moreel oordeel te vellen of de ontvoerende ouder te straffen.

Belangrijker nog : het verdrag is niet bedoeld om uit te maken wie van beide ouders het hoederecht over het kind krijgt. Het dient enkel om vast te stellen in welk land de beslissing moet genomen worden.

Met uitzondering van extreme of buitengewone omstandigheden is het verdrag van 's-Gravenhage in zijn geheel gebaseerd op de stelling dat het in het grootste belang van internationaal ontvoerde kinderen is om snel gerepatrieerd te worden naar het land waar zij gewoonlijk verblijven.

Dit veronderstelt dat de rechtbanken van dat land bij machte zijn om zich uit te spreken over de problemen die te maken hebben met de toekomst van die kinderen.

De ontvoerende ouders kunnen dan geen voordeel halen uit de ontvoering door zich aan de rechtspraak van het land waar zij gewoonlijk verblijven te onttrekken en zo een feitelijke regeling af te dwingen met betrekking tot het hoede- en bezoekrecht.

Het verdrag is in 1980 tijdens de conferentie van 's-Gravenhage opgesteld en moest in mei 1999 in België in werking treden.

De twee voorbije jaren zijn er echter twijfels gerezen over de doeltreffendheid van het verdrag, dat nu minder vanzelfsprekend is omdat bepaalde ondertekenaars hun verplichtingen niet ten volle nakomen.

De basisvoorwaarden van het verdrag van 's-Gravenhage worden beschreven in de artikelen 3, 4 en 5 van dat verdrag :

Artikel 3 bepaalt dat het overbrengen of het niet doen terugkeren van een kind als ongeoorloofd wordt beschouwd, wanneer :

1. dit geschiedt in strijd met een gezagsrecht, dat is toegekend aan een persoon, een instelling of enig ander lichaam, alleen of gezamenlijk, ingevolge het recht van de Staat waarin het kind onmiddellijk vóór zijn overbrenging of vasthouding zijn gewone verblijfplaats had; en

2. dit recht alleen of gezamenlijk daadwerkelijk werd uitgeoefend op het tijdstip van het overbrengen of het niet doen terugkeren, dan wel zou zijn uitgeoefend, indien een zodanige gebeurtenis niet had plaatsgevonden.

Het onder 1 bedoelde gezagsrecht kan voortvloeien uit een toekenning van rechtswege, een rechterlijke of administratieve beslissing of een overeenkomst die geldig is ingevolge het recht van de Staat waarin het kind zijn gewone verblijfplaats heeft.

L'article 4 précise que la convention de La Haye s'appliquera à tout enfant résident habituel d'un des pays signataires immédiatement avant l'atteinte aux droits de garde et de visite.

Quant à l'article 5, il définit le droit de garde et le droit de visite et des obligations qui en découlent.

COMMENTAIRES

Article 2

La Belgique est signataire, comme 57 autres pays, de la convention de La Haye dont l'objectif est de rendre impossible l'enlèvement d'enfants entre deux pays, en organisant le retour de l'enfant dans le pays où il a sa résidence habituelle.

En effet, le principe moteur de la convention est que les enfants ne doivent pas être enlevés ou retenus d'une manière improprie en dehors du pays de résidence habituelle. Mais s'ils le sont, ils doivent être rapatriés dans leur pays de résidence habituelle aussi vite que possible — sans que cela ne nécessite une enquête sur les problèmes sous-jacents tels que les conflits existants entre les parents — de façon telle que les tribunaux du pays de résidence habituelle puissent juger de ces problèmes plutôt que les juridictions du pays vers lequel l'enfant a été enlevé abusivement.

Pour diminuer d'une manière importante le nombre d'enlèvements, il est fondamental de faire connaître cet élément du droit international privé qui s'applique désormais en Belgique.

Ainsi, les personnes les plus concernées par cette information, sont indubitablement celles qui s'apprêtent à se marier. L'objectif de prévention est atteint de cette manière ainsi que la connaissance des principes du droit qui pourra être utilisé le cas échéant par l'une ou l'autre partie.

Tout comme la lecture des articles du Code civil précédant le mariage, l'information sur la convention de La Haye s'impose.

Anne-Marie LIZIN.

*
* *

In artikel 4 wordt verklaard dat het verdrag van toepassing is op ieder kind dat onmiddellijk voorafgaande aan de inbreuk op het recht betreffende het gezag of omgangsrecht zijn gewone verblijfplaats had in een Verdragsluitende Staat.

Artikel 5 omschrijft het «gezagsrecht» en het «omgangsrecht», alsook de verplichtingen die daaruit voortvloeien.

TOELICHTING BIJ HET ARTIKEL

Artikel 2

België is, net als 57 andere landen, ondertekenaar van het verdrag van 's-Gravenhage, dat als doel heeft de ontvoering van kinderen naar het buitenland onmogelijk te maken door een regeling te treffen voor de terugkeer van die kinderen naar het land waar zij gewoonlijk verblijven.

Het basisprincipe van het verdrag is dat kinderen niet op ongeoorloofde wijze mogen worden overgebracht of vastgehouden in een land waar zij niet hun gewone verblijfplaats hebben. Indien dat wel gebeurt, dienen zij zo snel mogelijk naar hun land van verblijf te worden teruggebracht, zonder dat daarvoor een onderzoek moet plaatsvinden naar onderliggende problemen zoals conflicten tussen de ouders. Die problemen kunnen immers beoordeeld worden door een rechtbank in het land waar het kind zijn gewone verblijfplaats heeft, in plaats van in het land waarnaar het ongeoorloofd werd ontvoerd.

Om het aantal ontvoeringen drastisch te doen afnemen, dient meer ruchtbaarheid gegeven te worden aan dit voortaan in België van toepassing zijnde aspect van het internationaal privaatrecht.

De mensen die het meest bij deze informatie gebaat zijn, zijn zij die binnenkort gaan huwen. Zij worden vooraf ingelicht en zijn derhalve op de hoogte van de rechtsbeginselen waarop een van de partijen zich eventueel kan beroepen.

Bij het sluiten van het huwelijk dient dus, naast voorlezing van artikelen uit het Burgerlijk Wetboek, deze informatie met betrekking tot het verdrag van 's-Gravenhage te worden medegedeeld.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 75 du Code civil, remplacé par la loi du 7 janvier 1908 et modifié par la loi du 4 mai 1999, est complété par l'alinéa suivant:

«Après que le mariage soit prononcé entre deux personnes dont l'une au moins n'est pas de nationalité belge, l'officier d'état civil informe les époux du fait que la Belgique est signataire de la Convention de La Haye relative aux aspects civils de l'enlèvement international d'enfants.»

Anne-Marie LIZIN.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 75 van het Burgerlijk Wetboek, vervangen door de wet van 7 januari 1908 en gewijzigd bij de wet van 4 mei 1999, wordt aangevuld met het volgende lid:

«Na de voltrekking van een huwelijk waarbij ten minste een van de echtgenoten niet de Belgische nationaliteit heeft, licht de ambtenaar van de burgerlijke stand de echtgenoten in over het feit dat België het Verdrag van 's-Gravenhage betreffende de burgerrechtelijke aspecten van internationale ontvoering van kinderen heeft ondertekend.»